सुरैय्या - भाग ४

चित्रपटसृष्टीतील निवृत्तीनंतर सुरैय्या प्रकाशझोतापासून कटाक्षाने दूर राहिली. कित्येक दशके ती सार्वजनिक जीवनापासून लांब राहिली. तिने कधी मुलाखतही दिली नाही. वृत्तपत्रांतून तिच्याबद्दल जे काही छापून आले ते सर्व तिच्या यापूर्वीच्या मुलाखतींमधून निवडून घेण्यात आले होते. ती जशी होती तशीच तिची छबी तिच्या चाहत्यांच्या मनांत रहावी अशी तिची इच्छा होती आणि ते समजूही शकते.

सुरैय्याने अखेरपर्यंत लग्न केलेच नाही. देव आनंदने मात्र आपल्या पहिल्या प्रेमाबद्दल अनेक मुलाखतींत वर्णन करून सांगितले आणि प्रेम उधळून लावल्यावर त्याने किती अश्रूपात केला ह्याचीही इत्थंभूत माहिती दिली.

तिच्या संस्मरणीय गाण्यांपैकी काही निवडक गाणी पुढीलप्रमाणे आहेत :

Song title	Film	Composer
Bigdi bananewale	Badi Behen	Husnlal-Bhagatram
Woh paas rahen ya door rahen	Badi Behen	Husnlal-Bhagatram
Ta ra ri, aa ra ri, aa ra ri (with Rafi)	Dastaan	Naushad
Dil ko haye dilko (with Rafi)	Dastaan	Naushad
Hum the tumhaare	Dard	Naushad
Tere nainon ne chori kiya	Pyar Ki Jeet	Husnlal-Bhagatram
O door jaane wale	Pyar Ki Jeet	Husnlal-Bhagatram
Tu mera chaand main teri chaandni (with Shaam Kumar)	Dillagi	Naushad
Murliwale murli baja	Dillagi	Naushad
Man more hua matwaala	Afsar	SD Burman
Naina deewane	Afsar	SD Burman
Raahi matwaale (with Talat)	Waris	Anil Biswas
Door hote nahin jo dilmein (with Talat)	Waris	Anil Biswas
Dhadakte dil ki tamanna ho	Shama	Ghulam Mohd.
Mast ankhon mein shararat	Shama	Ghulam Mohd.
Dil-e-nadaan tujhe hua kya hai (with Talat)	Mirza Ghalib	Ghulam Mohd.
Nukta cheen hai gham-e-dil	Mirza Ghalib	Ghulam Mohd
Rahiye ab ayesi jagah	Mirza Ghalib	Ghulam Mohd
Yeh na thi hamaari qismat	Mirza Ghalib	Ghulam Mohd
Tu zara si baat pe khafa na ho (with Rafi)	Mr. Lambu	OP Nayyar
Man dheere dheere gaye re (with Talat)	Malik	Ghulam Mohd.
Jab tumhi nahin apne	Parwana	Khurshid Anwar
Socha tha kya, kya ho gaya	Anmol Ghadi	Naushad
Man leta hai angdaai	Anmol Ghadi	Naushad
Door papiha bola	Gajre	Anil Biswas
Yeh kaisi ajab dastaan ho gayee hai	Rustom Sohrab	Sajjad Husain
O pardesi baalama	Shaan	Hansraj Behl

मुंबई आणि पुणे या दोन ठिकाणी तिची अवाढव्य संपत्ती-मालमत्ता होती. दोन्ही ठिकाणी तिचे सततचे जाणे येणे होते. गमतीची गोष्ट म्हणजे ९०च्या दशकात विजनवास सोडून ती या ठिकाणी गायनाच्या कार्यक्रमांना हजेरी लावत असे. तिला 'जीवन गौरव' पुरस्कार देणाऱ्या एका समारंभाला देखील ती उपस्थित राहिली. हा पुरस्कार मिळवण्याजोगेच तिचे योगदान होते असे खात्रीने म्हणता येईल. तिचे पडद्यावरील रूप खूपच आकर्षक होते आणि तिची गाणी सुरेल, मधुर आणि सहज गुणगुण्यासारखी होती.

आपली प्रतिमा आणि व्यवस्थित पेहराव याबद्दल जागरूक असणाऱ्या सुरैय्याने मृत्यूपूर्वी सर्वांना सांगितले होते की हॉस्पिटलमधून घरी नेताना तिच्या ओठांवर लाल लिपस्टिक लावावी आणि शोभतील असे जोडे तिच्या पायांत घालावे.

परंतु दुर्दैवाने ती बरी होऊन घरी मात्र जाऊ शकली नाही, तर शनिवार, ३१ जानेवारी २००४ रोजी तिचा मृत्यू झाला. उंच आकाशात, अत्युच्च तारकासमूहातील नक्षत्र बनून सुरैय्या पृथ्वीतलावरील चित्रपटसृष्टीतील नवनवे बदल/कल जाणून घेत असेल असे वाटते.

(समाप्त)

- माणेक प्रेमचंद

('Yesterday's Melodies Today's Memories' या पुस्तकातून)

NOTE: Among the many things India can be proud about is the wonderful music that was made in the Hindi cinema of yesteryear. Songs that touched (and still touch) the hearts of many millions of people who understand Hindustani. No matter where we were, inside or outside the country, and whether we were old or young, rich or poor, fat or thin, there were songs that kept us enjoying them. Or making life more bearable, at the least. “Yesterday's Melodies Today's Memories” is a biographical salute to all the main singers, composers, and songwriters who put out these melodies, from the start in 1931, till about 1970.

Manek Premchand's second book was “Musical Moments From Hindi Films”, which celebrated 75 years of sound (and music) in Hindi Films. The author next wrote another music book called “Romancing The Song”, which traces the history and

changing face of lyrics in Hindi Cinema, right from 1931 till now.

After that, he wrote a third of the biography of the santoor maestro Pandit Shiv Kumar Sharma, outlining in some details the great musician's role in Hindi cinema, both as an instrumentalist and a composer.

His latest book "Talat Mahmood, The Velvet Voice" was released in May 2015. To buy his books, or otherwise write to the author, his email address is manekpremchand@gmail.com